

Újabb adalékok Franz Joseph Müller tevékenységéhez

TRINGLI ISTVÁN*
SZABADVÁRY FERENC*

F. J. Müller fedezte fel a tellurt Nagyszebenben 1782-ben [1]. Ez az egyetlen kémiai elem amelyet Magyarország, pontosabban Erdély területén fedeztek fel. A felfedezés érdekes történetét már több helyen leírták [2]. A felfedezőről F. J. Müllerről is írtak már. Ő maga *Franz Joseph Müllernek* írta magát, az őt emlegető magyar publikációk, a fentebb idézett munkák és mások is *Müller Ferenc Józsefként* emlegetik. Utóbbiak születése helyeként Erdélyt, illetve Nagyszebent adják meg s erdélyi szásznak minősítik. Így a Pallas lexikonban születési helye Erdély, 1740, s ugyanez található a Révai lexikonban [3]. *Szathmáry László* később már Nagyszent adta meg a születési helyként [4]. *Szathmáryra* továbbá a neves német tudománytörténészre, *Speterre* hivatkozva *M. E. Weeks* könyve harmadik kiadásában a első két kiadásban szereplő Bécset ugyancsak Nagyszebenre módosította és ezt szerepeltette a további kiadásokban is [5]. Így ment át a Magyar Életrajzi Lexikonba is [6]. Am a Lipcsében 1863-ban megjelent *Poggendorf-féle* Biographisch-literarisches Handwörterbuchban Müller születési helyeként Bécs szerepel 1740., ill. megkerőjelezve 1741. dátummal [7]. Nyilván ennek alapján sorolta egy az osztrák kémia történetéről szóló közleményében *Müllert W. Oberhummer* a neves osztrák kémikusok közé [8]. Jelen közlemény egyik szerzőjének a magyarországi kémia történetéről szóló könyve írásakor feltűnt ez az ellentmondás és ezért levélben fordult a nagyszebeni katolikus és evangélikus egyházhoz s több bécsi parókiához, kérvén, hogy nézzenek utána esetleg meglévő anyakönyvekben Müller születésének. Nagyszebenből egyáltalában nem érkezett válasz. Azóta tudjuk, hogy nem is érkezhetett. Bécsből jött olyan értesítés is, hogy nem található *Franz Joseph Müller* anyakönyvükben a jelzett években, olyan is, hogy nem rendelkeznek már az akkori anyakönyvvel. Mindennek alapján a szerző feltételezte a nagyszebeni származást és ezt adta meg

már hivatkozott könyvében [2]. Feltételezése téves volt. Igaz, hogy Bécs is téves. Cikkünk másik szerzője levéltári kutatásai során az erdélyi kincstartóság elnöki iratai közt ugyanis megtalálta *Müller Conduite-Liste-jét*, vagyis minősítési lapját, melyben születési helyként, de évszám nélkül az alsó-ausztriai Poysdorf volt megadva. Az ottani plébánia-hivatal kérésünkre utánanézett az anyakönyvben és meg is találta a születési adatokat (1. ábra). A tellurt ugyan Erdélyben fedezték fel, de felfedezője osztrák férfi volt.

De mi is az a Conduite-Liste?

Franz Joseph Müller hosszú élete javát állami szolgálatban, a bányászatban töltötte, ebből jelentős részt Magyarországon és Erdélyben. A fémbányászatban Közép-Európában az állami tulajdon primátussal rendelkezett. Az itt dolgozó szakemberek a kamara hivatalnokai voltak. Életük, sorsuk alakulása szorosan összefüggött hivatalukkal.

Az abszolutista állam egyik legfontosabb belső támaszának a hivatalnokokat tartotta. Hogy elképzeléseit valóra váltsa, szorgalmas, feltétlenül engedelmes tisztviselőkre volt szüksége. Az ügyintézés ugyan már kollegiális elvek szerint történt, de a rendi jelleg át- meg áttört az uniformizált beamterzubbonyon. Ez az esetek többségében jogtalan előnyszerzést, korrupciót jelentett, tehát olyasmit, amit a modern állam, amely következetes, előre kiszámítható, rendeletekkel szabályozott jogelvek szerint kívánt kormányozni, nem engedhetett meg. A visszaélések kiszűrésére, a hivatalnokok fegyelmének erősítésére szolgált a róluk való megbítható információszerzés. A Habsburg-monarchiában az első lépés Mária Terézia alatt történt ez ügyben.

Egy 1767. október 2-i rendelet értelmében a felettes hatósággal nemcsak a személyzet vallását és születési helyét kellett tudatni, mint eddig, hanem előző szolgálati helyét is [9]. A rendszer kiteljesítését II. József végezte el, uralkodása első

747.	Sofars	Parentis	Patrisi.
747.	franz. Joseph Müller f. l. ag.	am dem b. b. b. / POYS DORF Sebastian Müller von f. l. ag. Nava.	Joseph Müller f. l. ag. Anna Maria
747.	franz. Joseph Müller f. l. ag.	Joseph Müller von f. l. ag. Barbara.	Jan. Georg Müller f. l. ag. Regina.
747.	Maria Anna f. l. ag.	Joseph Müller von f. l. ag. Ursula.	Jan. Georg Müller f. l. ag. Maria Anna.
747.	Joan. Georg Müller f. l. ag.	Joseph Müller von f. l. ag. Dorothea.	Jan. Georg Müller f. l. ag. Barbara.

* Országos Műszaki Múzeum, Budapest

évében, 1780. december 28-án rendelte el a „Verhaltens-Tabellen”, a „tabellae censoreae” „Conduite-Liste” készítését. Minden évben október végéig fel kellett ezeket terjeszteni a felettes hatósághoz, sőt állítólag a birodalom összes Conduite-Liste-jét végignézte maga az uralkodó is [10]. A józsefi tabellák nemcsak személyi adatokat rögzítettek, hanem második részük (a saját korukban ez volt fontosabb a feletteseknek), a hivatalnokok magaviseletéről, személyes dolgairól is tett fel kérdéseket. Egy 1785. október 31-én született rendelet pontosította kitöltésének mikéntjét: a hivatali előljárónak kellett kitöltenie helyettesével együtt, saját felelősségére, a legszigorúbb titoktartás mellett. A titoktartást nem úgy kell értelmezni, hogy akiről szólt az nem tekinthetett bele, sőt az előzetes tájékozódásnak mindenképpen az érintett fél megkérdezésével kellett történie. A tabella második részében szereplő információk sem voltak az érintettek előtt titkosak, hiszen az esetleges főnöki elfogultság ellen jogorvoslatot kérhetett, amire több példát is ismerünk [11]. József halála után Magyarországon és Erdélyben a közigazgatási hivatalok nem készítettek többet ilyen kimutatásokat. A kamarai tisztviselőkről azonban továbbra is állandóan informálódtak. Ennek oka az volt, hogy a magyar kamara is és az erdélyi kincstartóság is — a tágan értelmezhető törvények, politikai nyilatkozatok tiltása ellenére — közvetlen függésben voltak a bécsi udvari kamarától. A kamarai igazgatás összmonarchiai jellege Müller életpályáján is jól megfogható.

1799-ben készítették Müller Conduite-Liste-jét, amely ránk maradt [12]. E szerint a kitűnő kémikus ekkor 56 éves volt. A poysdorfi katolikus plébánia anyakönyve szerint 1742. október 4-én született, apja *Sebastian Müller*, anyja pedig *Clara Lettnerin*. Első gyermek volt, szülei egy évvel korábban, 1941. október 26-án kötöttek házasságot [13]. 1799-ben már özvegyen három gyermek apja volt, ami *Wurzbach* két gyermekéről szóló tudósítását módosítja [14]. Ekkor 36 évnyi álami szolgálat állt mögötte, amelyből huszat Erdélyben töltött. Az azt megelőző 16 év Selmechányán, a Bánátban és Tirolban telt el. Erdélyben mint kincstartósági tanácsos főinstruktori és főadminisztrátori tiszteletet töltött be. Mit is jelentettek pontosan ezek a beosztások?

Az erdélyi bányagazgatás szervezetét *Trócsányi Zsolt* kutatásainak köszönhetően jól ismerjük. A nagyfejedelemség kincstári bevételeinek jó részét a bányászat adta. A bányagazgatás a XVIII. század folyamán különös jelentőségének, az itt szükséges szaktudásnak megfelelően fokozatosan önállósodott a kamarai igazgatás más ágaitól, és a bécsi udvari kamara — majd az ott is végbemenő hasonló irányú szakosodás következtében — annak bánya- és pénzügyi szerve (amely bizonyos időszakokban a Hofkammertől teljes függetlenséget élvezett) alá tartozott. 1746-ban ennek megfelelően hozták létre az erdélyi bánya- és pénzügyi kincstartóságot a *Thesaurarius in Montanisticis et Monetariis*. Hatásköre a fémbányászatra és a pénzügyre terjedt

ki, tehát nem gyakorolt semmiféle jogkört az oly fontos sóbányászat és sószállítás felett. Főnöke elvben a kincstartó volt, érdemben az ügyeket azonban saját hivatalnokai végezték, 1764-től az erdélyi bányászat csúcsszerve a Zalatnán székelő bányügyi igazgatóság — később főigazgatóság — lett. Ez volt az első modern, kollegiális jellegű hivatal az itteni bányagazgatásban. A tanácsosi rang tehát azt jelentette, hogy bánya-, pénzügy- és kohóügyekben a két bányügyi tanácsos közül az egyik előadta az ügyet, majd ha szükséges volt mások meghallgatásával is, döntöttek. A hivatal a bányabíráskodásban is részt vett. II. József alatt alája került a sóbányászat és a sószállítás is, így az egész erdélyi bányászat felett felügyelt. Ekkor, 1787-ben állították fel az új bánya- és pénzügyi szervet, a zalatnai főfelügyelőséget, ennek vezetője lett tanácsosi rangban Müller. Ez II. József halála után megszűnt Müller rangidős tanácsosként azonban az újra felállított *Thesaurarius in Montanisticis et Monetariis* vezetője lett, amely a kincstartósághoz hasonlóan Nagyszebenben székel [15]. Erdélyi tevékenysége során tehát mint tanácsos végig a központi bányagazgatásban tevékenykedett, rajta kívül tanácsosi rangban 1799-ben is csak egy ember dolgozott it. Széleskörű hivatali tevékenységének csak töredékét őrizték meg az iratok [16].

Életmódja nem nőhetett túl a vezető beosztású hivatalnokokén: fizetése évi 2000 Ft volt + 1200 Ft lakpénz, saját vagyona rovatába ez került: kevés. Ebben semmivel sem múlta felül kollegáit. Fizetéséhez összehasonlításképpen: ugyanebben az évben itt a másik tanácsos 2000 Ft-ot keresett, a titkár 1200-at, a könyvelő és a kiadóhivatal vezetője 1000—1000 Ft-ot, az első fogalmazó már csak 600-at, de volt aki 200 Ft-ot. A kincstartósági tanácsosi fizetés nem emelkedett az idők folyamán, ugyanennyit keresett akkor is, amikor Erdélybe került, akkor még második tanácsosként. Az évi lakpénz viszont jelentősen módosult: 1780-ban ilyen címen még csak évi 200 Ft-ot kapott [17].

A Conduite-Liste tanulmányok rovatába csak a filozófiai és a jogi képzés került, holott eddig úgy tudtuk, hogy a selmeci bányászati akadémián is tanult, de ezt az akadémia hallgatóinak névsora nem igazolja [18]. Mivel azonban már az akadémia megalakulása előtt is volt bizonyos szervezett műszaki képzés Selmechányán, lehet, hogy ő ebben vett részt. Nyelvtudása imponáló, bár saját korában ez nem volt kivételes: anyanyelvén kívül tudott latinul, franciául, olaszul, „valamit románul és keveset magyarul.” A további tudományokban való jártassága nem minden tanulás nélkül. Első helyen — végül is a munkahelyi kötelesség ezt diktálta — a bányászatot tüntették fel, ezt követte a kameralisztika és a kereskedelem, ezután jött a matematika, a mechanika és csak utolsó helyen a metallurgia. Ezt a felsorolást hivatalos „protokoll-listának” kell tekintenünk, vagyis a kamarai szolgálathoz legszükségesebb tudományok kerültek az első helyre, a hivatali presztizsük ezeknek volt a legnagyobb. Ez annál is inkább így van, mert a többi hivatalnok esetében is ha-

sonló sorrendben szerepelnek az általuk művelt, vagy ismert tudományágak egyike-másika.

Kitűnően szorgalmas és nagyon igyekvő minősítése a vezető tisztviselők személyi tabelláinál formulaszámba ment. Előléptetésre való alkalmasságát úgy ítélték meg, miként a másik tanácsosét is, hogy alkalmas udvari hivatali szolgálatra. Ez nemsokára be is következett, a Conduite-Liste elkészítésekor ugyanis már előléptették udvari kamarai tanácsossá. Eredetileg a beosztás rovatba még a kincstartósági tanácsos került, ezt azonban áthúzták és udvari tanácsost írtak föléje. Ez bepillantást enged a tabella készítésének mikéntjébe is. 1799-ben már nem vették annyira szigorúan II. József körülményes előírásait, hanem feltehetőleg az előző évben felterjesztettet vették alapul és ahol szükséges volt, ott változtatnak rajta. Még néhány árulkodó jel mutat a másoló írnok figyelmetlenségére: a kor rovatban az eredetileg szereplő 55 évet áthúzták, így került helyébe az 56, az erdélyi szolgálatban eltöltött évekhez is eredetileg 19-et írtak, amit később javítottak át 20-ra, a lakpénznél a 912 Ft-ot írták át 1200-ra. A javítások nem voltak zavaróak, hiszen a hatóságnál csak a fogalmazvány maradt (mi is ezt használtuk), a tiszttázat került Bécsbe.

Forrásunk tehát akkor készült, amikor Müller hivatali karrierje egyik jelentős állomásához érkezett. Ez nem jelentette azt, hogy a bécsi bányász és pénzverőkamara tagjává lett volna ekkor. Az udvari tanácsosságot ekkor még mint címet — korabeli elnevezéssel *k a r a k t e r t* — kapta meg. Az ilyen jellegű beosztás nem volt ismeretlen Erdélyben. 1746-ban, amikor a *Thesaurarius in Montanisticis et Monetariis* felállították, vezetését *Dietrich* udvari kamarai tanácsos látta el. A kincstartó vezető szerepe csak formális volt, a rendi alkotmányosság látszatát szolgáló [19].

1801-ben még Erdélyben dolgozott. Ekkor, a Bánátba kiküldött bizottságban kellett részt vennie, ezért a hunyadi uradalom adminisztrátora helyettesítette [20]. Nemsokára azonban már Bécsben találjuk a birodalom bányász és pénzverésügyi igazgatásának csúcshelyén, a Hofkammer in Münz- und Bergwesenben. Tehát előléptetési javaslatának meglett a fogantatója: 1803-tól már *valódi* udvari tanácsosként szerepel a sematizmusokban, egészen nyugdíjaztatásáig, 1820-ig, amikor is lassú előrelépésekkel az összevont udvari kamara (*allgemeine Hofkammer*) második tanácsosa lett [21].

Mint említettük, a hivatalnokok illetén nyilván tartását II. József vezette be, számára a legfontosabb a szorgalom, a képességek, a hivatali ügyekben való jártasság felé való tudakozódás volt. A halála után eltelt évtized politikai változásai azonban erre is rányomták bélyegüket: az ezekre vonatkozó kérdések csökkentek, a válaszok semmiféle konkrétumot nem tartalmaztak, viszont a megbízhatóság legfőbb mércéje kiegészült a kérdőív legszélesebb rubrikájával: kapcsolatban áll-e az illető valamilyen „szektával”, titkos társasággal. Müllernek voltak ilyen kapcsolatai. Eredetileg be is írták, hogy egy teljesen nyugodt szabadkő-

műves páholy tagja. Ezt áthúzták, majd egy sokkal enyhébb megfogalmazás azt tudatja, hogy egykoron egy teljesen nyugodt szabadkőműves rend tagja volt, ahonnan azonban már évek óta kivált. Ezzel sem elégedtek meg, mert egy újabb betoldás a mondat egy részét plusquamperfektes szerkezetűvé alakította át, ezzel is kifejezve a kompromittáló kapcsolat régiségét. Talán nem tévedünk sokat, ha a javítás mögött az udvari tanácsosságot időközben elnyert Müllert sejtjük, aki így próbált enyhíteni az előmenetelére esetleg káros múlton. Az erdélyi bányászati és pénzverési kincstartóságon rajta kívül szabadkőműves kapcsolatokkal a hivatal egyetlen magyar nevű fogalmazója, *Holló Ferenc* rendelkezett.

A korabeli természettudósok közt a szabadkőműves nem volt ritka. *Born Ignác*, a kor egyik legnagyobb osztrák kémikusa, az egyik bécsi páholy alapítója volt, széles körű szabadkőműves összeköttetései közismertek voltak, még szabadkőműves irodalom írására is adta a fejét [22]. Igaz ténykedése Mária Terézia és II. József korára esett.

1802-től haláláig Bécsben élt Müller. A Hofkammer in Münz- und Bergwesen tanácsosai nem csak kimutatásokat készítő, aktatermelő hivatalnokok voltak, hanem szakterületük kiváló értői is, akik jelentős tudományos tevékenységet is végeztek. Tagja volt a kollégiumnak *Born Ignác* és *Ruprecht Antal* is, hogy csak a nevesebb kémikusokat említsük. A családban a kamarai szolgálat hagyományozódott. A Müller família amúgy is régi polgári származású hivatalnokcsalád volt, Franz Joseph apja, sőt nagyapja is jogász volt, mindketten Grundrichterek, azaz úriszéki bírák voltak, apja Treuttschl herceg poysdorfi birtokán [23]. Így válik érthetővé a fiú jogi iskolázottsága is. Vonzalma a természettudományok iránt változtatta meg élete folyását. Állami szolgálatba lépése is ezzel függött össze. Mineralógiával, vegytannal máshol nehezen foglalkozhatott volna, mint a bányakamaránál. Müller azonban nemcsak szakított a családi tradíciókkal, hanem újakat is teremtett. Fiát, a 19 éves *Karl Müllert*, 1799-ben az apa által vezetett hivatalnál találjuk, mint állami ellenőrgyakornokot [24], majd akárcsak apja, bányatanácsos lett. Unokájának jutott osztályrészül a családban a legnagyobb hivatali karrier: *Franz Leonhard Müller* volt az utolsó erdélyi alkancellár [25]. A család „erdélyivé” válásában is Franz Josephnek volt úttörő szerepe. Ő maga több állomáshelyen fordult meg Alsó-Magyarországtól a Bánáton, Tirolon és Erdélyen át Bécsig. Azt, hogy utódai Erdélyben mégis gyökeret eresztettek, tőle származtathatjuk. 1795. január 22-én ugyanis indigenátust szerzett itt (vagyis honfiúsították). Huszonkét éves hivatali ténykedése, tudományos munkásságának java ide kötötte [26]. A nemességet és vele a von Reichenstein előnevet is ő szerezte 1788. július 24-én, 1820. december 7-én pedig elnyerte a bárói címet [27].

A Monarchia hivatalnok nemességének gyors karrierű, de tipikus példáját kell látnunk ezen cím megszerzésében is. A XIX. században és az azt

követő két évtizedben adományozott örökös tartománybeli nemesi rangok közül a hivatalnokok az egyszerű nemességszerzők között még a második helyre szorultak a katonatisztekhez viszonyítva, a bárósággal kitüntetettek közt azonban már az első helyen szerepeltek [28]. A Müller von Reichenstein címer motívumai hűen tükrözik, hogy milyen érdekért adományozták: kohón álló, karmában aranyrögöt tartó sas, fogaskerek [29].

A kézirat beérkezett: 1986. febr. 10.

IRODALOM

- [1] Müller, F. J.: Physikalische Arbeiten der einträchtigen Freunde, Wien, 1783, 63—93; magyar fordításban: Magyar Kémikusok Lapja 29, 369—377 (1974). (fordította és sajtó alá rendezte Szabadvány Ferenc)
- [2] Szabadvány Ferenc: Az elemek nyomában, Bp., Gondolat, 1961, 142—154; Szabadvány Ferenc—Szökefalvi Nagy Zoltán: A kémia története Magyarországon, Bp., Akadémiai Kiadó, 1972, 155—169; M. E. Weeks: Discovery of the Elements, Easton, 6. kiadás, USA, 1956, 303—305, 321—326.
- [3] Pallas Nagy Lexikon, Pallas Rt., Bp., 1896, 12. k.; Révai Nagy Lexikon, Bp., 1916, 14. k.
- [4] Szathmáry László: Gyógyszerésztud. Társaság Értesítője No 1. 1932 1—11; No 4. 1—35.
- [5] Weeks, M. E.: i. m. lábjegyzet, 325. o.
- [6] Magyar Életrajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó, Bp., 1969, 2. k. 255. o.
- [7] Poggendorf, J. G.: Biographisch-Literarisches Handwörterbuch, Leipzig, J. A. Barth, 2. k. 231. o.
- [8] Oberhammer, W.: Frühgeschichte der Chemie in Österreich, Allgemeine und Praktische Chemie 23, 5—6 (1972).
- [9] Adolf Beer: Die Finanzverwaltung Österreichs 1749—1816 in: Mitteilungen Instituts Österreichische Geschichtsforschung XV. B. Innsbruck 1894. 56. o.
- [10] Lajos Hajdu: Die Qualifikationssystem der staatlichen Beamten in Ungarn 1780—1790 in: Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis, Sectio Juridica XIX. k. 1977. 36. o., 49. o.
- [11] Hajdu L.: i. m. 48. o. skk.
- [12] Magyar Országos Levéltár F szekció 189. 1799/709. sz.
- [13] Geburtenbuch von Poysdorf, Trauungsbuch von Poysdorf megfelelő évei. Az anyakönyvek adataiért ezúton is köszönetünket fejezzük ki Karl Rock poysdorfi plébánosnak, aki azokat rendelkezésünkre bocsájtotta.
- [14] Wurzbach, Constant: Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich... 1750 bis 1850... 19. Teil Wien, 1868. 347. o. E könyv egyébként szintén Bécset adja meg születési helyként.
- [15] Trócsányi Zsolt: Az erdélyi központi bányai igazgatási szervezet története 1691—1848 in: A Nehézipari Műszaki Egyetem Közleményei VII. k. Miskolc 1962.
- [16] MOL F 501: Thesaurarius in Montanisticis et Monetariis 1747—1848 mindössze egyetlen csomót őriz ebből a százévnnyi korszakból. Müller ténykedését néhány 1784-ből való irat hagyományozta ránk,

ezek jórészt a nagysági (bányahegy Erdélyben) ortodox templom ügyével foglalkoznak. Ezenkívül a kincstartóság elnöki iratai (Praesidialia) közt található néhány általa készített akta.

- [17] MOL F 321: Status personalis et salariorum von dem K.K. Siebenbürgischen Thesaurariat in Münz- und Begwesen, wie solcher Anno 1780. bestanden ist.
- [18] Fallér Gusztáv (szerk.): A selmeci m. k. bányász- és erdészakadémia évszázados fennállásának emlékkönyve 1770—1870 Selmec 1871.
- [19] Trócsányi Zs.: i. m. 501. o.
- [20] MOL F 189: Praesidialia 13. cs. 1801—175. sz.
- [21] Hof- und Staats Schematismus der röm. kais. auch kais. königlich erherzoglichen und Residenzstadt Wien (HSS) 1803—1819-ig terjedő kötetei. Wurzbach adata ez esetben is hibás, nem 1818-ban ment nyugdíjba. 1819-ben még szerepel a sematizmushoz, nem is tűnne logikusnak, hogy nyugdíjazása után két évvel kapja meg a bárói rangot és a Szent István-rend lovagkeresztjét. Hivatalnokok ezt nyugdíjba vonulásukkor szokták kapni.
- [22] Johann Pezzl: Österreichische Lebensreibungen Montekukulis', Lichtensteins und Borns in: Österreichische Biographien IV. Theil, Wien, 234—236. o. Horváth Zoltán: Ignatius Born und Mozart, Technikätörténeti Szemle 14. 179—181 (1983/84).
- [23] Trauungsbuch von Poysdorf 1741. október 26. és 1764. június 3.
- [24] MOL F 189: 1799—709. sz.
- [25] Wurzbach, C.: i. m. 347. o.
- [26] Gothaisches Genealogisches Taschenbuch... 1871. 353. o.
- [27] Karl Frierich von Frank: Standeserhebungen und Gnadenakten für das Deutsche Reich und die Österreichischen Erblände bis 1806, sowie kaiserlich österreichische bis 1823 mit einigen Nachträgen zum „Alt-Österreichischen Adelslexikon 1823—1913“ Schloss Sennfeneck 1967. 3. k. 273. o.
- [28] Berthold Waldstein—Wartenberg: Österreichisches Adelsrecht 1804—1918 in: Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs 1965. 135. o.
- [29] Leírását lásd: Wurzbach: i. m. 347. o.

РЕЗЮМЕ

Место и время рождения Ф. Й. Мюллера, раскрывавшего теллур в 1782-ом году в городе Надьсебен, было определено в литературе разнообразно, а именно, дано отчасти Надьсебен, отчасти Вена. На основе оригинальной записи матрикула было установлено авторами, что Мюллер родился в с. Пойсдорф нижней Австрии, 4-ого октября 1742-ого г. Также и иные новые сведения о его жизни были найдены на основе кадрного листа квалификации, созданного в 1799-ом году.

SUMMARY

Differing data are found in the literature regarding the place and date of birth of F.-J. Müller, who discovered tellurium in Nagyszeben in 1782. Some sources cite Nagyszeben, others Vienna as his birthplace. The authors — based on the original birth certificate — state that Müller was born in Poysdorf (Lower Austria) on October 4, 1742. They also found new data on his life in the Conduct List prepared by the Chamber of Mining in 1799.